

Валентина Шайкан, доктор історичних наук, професор, в.о. зав кафедри соціально-гуманітарних наук Державного університету економіки і технологій;

Марина Волікова, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних наук Державного університету економіки і технологій.

Загальні враження від лекції «Дезінформація у російській війні проти України» Максима Балаклицького від 8 листопада 2023 р., о 14:00 на платформі ZOOM.

Доктор наук з соціальної комунікації, професор Максим Балаклицький під час лекції «Дезінформація у російській війні проти України», яку ми всі слухали 8 листопада 2023 р., о 14:00 на платформі ZOOM, застосовував прийоми політичного маніпулювання з метою впливу на слухачів. Маючи досвід такої комунікації, адже він є блогером, лектором-баптистом-адвентистом, під час спілкування з аудиторією використовував методи психологічної атаки з прийомами невербального та вербального маніпулювання й навіть прийоми нейролінгвістичного маніпулювання. Ось мої спостереження: не менше 10 хвилин, з самого початку лекції, він «смакував» на образливе для України і українців обговорення російського пропагандистського скриншоту з Першого телеканалу «Росія» - карикатури та карикатурного образу вояка ЗСУ. Bravo, пане Балаклицький, й далі поширюйте у такому дусі ворожу пропаганду! Український лектор поширював в Україні, й не тільки, бажаний для ворога контент – продукт рашистської пропаганди. Зневажливе ставлення до українських цінностей підтверджено словами лектора: «ошелешений вигляд», «перелякані очі», «темні кола під очима», «голодний», «неголений», «погано озброєний», а попереду – «прірва», «вогняне пекло», «смерть» і «штовхає до прірви палець з елементами прапору США» і т. д. Спостерігаємо декілька обмовлень: «міжконфесійне» замість «міждисциплінарне» застосування, «російський прапор» замість «український», «образ закодує» (саме так, це ж маніпулятивний вплив, тут все спрямовано на кодування!), й навіть повторювати те, що ображає українців (замість української мови цинічно озвучує «солов'їною» ...). Як доказ – це прийоми невербального маніпулювання: активні рухи та жести руками, акценти на елементах картинок (до речі, усвідомлене передавання інформації одержувачу через невербальні дії досягає понад 65 % в комунікативному акті!); а ще створення ефекту першого враження, прийом паузи, використання акцентуючих жестів, маркування тексту (ось тут переслідується мета стимуляції певних реакцій саме на підсвідомому рівні!). Серед маркованого тексту слід відзначити два речення, які є відверто з умисним недвозначним підтекстом: «Російські медіа як нормальні учасники медіа-простору», «Фальшиві заяви щодо «антизахідництва». А ще інші скриншоти російських пропагандистів з

написами: «Герои не умирают», всіляки малюнки з позначками Z. Це все зайве й працює лише проти України.

Тепер про НЛП та його застосування під час лекції:

Приєм застосування метафор і притч – ЦЕ ПРЯМЕ КАНАЛІЗУВАННЯ НЕОБХІДНОЇ МАНІПУЛЯТОРОВІ ІНФОРМАЦІЇ У ПІДСВІДОМІСТЬ ОБ'ЄКТА ВПЛИВУ. Такий метод активно використовується у нейролінгвістичному програмуванні, адже ефект 100% - інформація потрапляє одразу у підсвідомість! Й ще: виступ у надмірно емоційному, швидкому темпі, інколи, навіть сумбурною за змістом інформацією. Можливо, лектор умисно знижував рівень критичного сприйняття інформації.

Приєм концептуальних припущень: ТОТАЛЬНО під час огляду концептуальних історичних подій, аналогій лектор вдавався до СПОТВОРЕННЯ їх змісту, нав'язував певні твердження й часто робив посилення на те, що «так вважають» (хто???), «тому що ...».

Приєм колапсування «якорів»: одночасна активізація позитивного та негативного «якорів» - «оціночних суджень». Мета відома – дезорієнтувати, деморалізувати опонента, людину, групу, масу людей!!! І за таким сценарієм структуровано всю лекцію. У слухача наприкінці повна «каша» у голові, але залишається ВЕЛИКА КІЛЬКІСТЬ СУМНІВІВ, «НАКЛАДАНЬ» протилежної інформації та оцінок. Результат досягнуто згідно з принципом: «НЕ БУВАЄ ПОРАЗОК, Є ЛИШЕ ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК ...».

**Аналіз лекції пана Максима Балаклицького в історичному контексті:
наукові аргументи та позиція українських дослідників щодо сучасної
російської неправди у форматі ПРО:**

«Росія – європейська держава», «Росія – нормальна європейська держава», «Росія і так є західна держава», «Росія бере свій початок від Римської імперії», «Росія є абсолютна нормальна держава», «Російська імперія – нормальна європейська імперія», «Росія – це Європа», а також ПРО: сучасні скриншоти рашистської пропаганди каналу «Росія», фальсифікації і спекуляції навколо питань: чому Російська імперія є колоніальною імперією, чому світова спільнота вважає РФ соціопатичною державою, яку назву мають українські землі на карті Луцького замку, в чому різниця українців від росіян та інші.

1. Твердження про те, що «Росія – це абсолютно нормальна європейська держава» та інші у такому контексті міфологеми є суто голослівними та спекулятивними. Виникає питання, а які такі європейські цінності Росія сповідує та поширює, крім тих, що вона «воює» проти українських «нациків», «визволяє» українців і тому подібне? А чому світова спільнота визнає сучасну Росію як соціопатичну державу? Відповіді на ці питання можуть бути наступними:

1. На нашу думку, важливо згадати про такі основні європейські цінності, які є стандартами «певних технологічних процедур у різних галузях життя суспільства і діяльності держави й на яких базується європейська спільнота» (Терещенко Тетяна (Черкаси). Цінності європейської цивілізації. Черкаси: «Вертикаль», 2016. 172 с.) - це « ... повага до людської гідності; фундаментальні права, включаючи права спільнот та родин; свобода (волевиявлення, свобода слова, свобода ЗМІ); демократія; рівність усіх членів суспільства, включаючи меншини та незалежно від гендеру; верховенство закону; плюралізм; відсутність дискримінації; толерантність; справедливість; солідарність; відповідальність; рівні гендерні права». Отже, саме відсутність цих цінностей в РФ абсолютно заперечує «нормальність» цієї держави. Крім того, відомий світовій спільноті британський дослідник Ендрю Вільсон – автор праць про Україну, Росію, Білорусь, серед яких і праця 2014 р. «Криза України», зауважив, що до цієї кризи причетна Росія і ця криза зачіпає Європу та ЄС. Вільсон зазначає: «попри внутрішні слабкості й інші проблеми України, це була криза, за яку Росія несе левову частку відповідальності». І це був ще тільки 2014 рік! Вже тоді й пізніше – 2019 році Вільсон заперечує мем - «аргументи» Москви про начебто «оточення НАТО», «загрозу» Росії з боку Заходу і України, «припинення» Росії та її народу. Він також звертає увагу на те, що певна частка «політичних оглядачів» і «академічних дослідників» «безцеремонно» сприймають московські меми та поширюють їх. Сьогодні можна стверджувати, що зовнішньо-політична стратегія РФ є глибоко імморалістична, адже сповідує таку світоглядну позицію, що заперечує принципи моралі, будь-яку вільну дискусію на сцієнціарному (науково обґрунтованому рівні), оскільки вона неможлива «з фашистом, комуністом, релігійним фанатиком, феміністкою» (за відомим українським дослідником ХХ-ХХІ ст. Ярославом Дашкевичем), які вперто діють лише за принципом «хто против нас – того усунемо», а лібералізація мислення, незалежність думок, ідеї прогресу залишаються лише на словах.

Ще 9 років потому Ендрю Вільсон писав, що РФ є «соціопатична» держава, яка страждає на «залежність від небезпечних мітів», «комплекс переслідування», «керована деякими дуже дивними людьми» (Роман Сольчаник. «Хотелось как лучше, а получилось как всегда», або Хіба ми не бачили цього кіна раніше? // Критика. 2019. Число 5-6. С.2-10). Сучасна війна, на жаль, все це підтверджує.

2. Про Луцький замок та «виставку нових європейських карт», у яких йдеться начебто про «Російську» землю на Львівській землі...: «за лекцією виходить так: була «Росія» і була «Московія», а Львівська земля на карті позначена як «Справжня Росія».

Наша відповідь: доволі поширений міф російської пропаганди. Історична правда просякнута наскрізь брехнею, сплюндрована та сфальсифікована. Наводимо наступні аргументи, які базуються на історичних фактах, що є цілком поширеними, доступними й у Західній Європі, та сьогодні в Україні, але тотально не визнається Росією. **По-перше: у XIV ст.,** коли розпочато

було боротьбу Польщі, Угорщини та Литви за Галицько-Волинську спадщину, ніякої «Росії» ще не було, а було «Московське царство». Титул «король Русі» було закріплено й за онуком Данила Галицького Юрієм І Львовичем (1301-1308 рр.), засвідчено його печаткою; його сини – Андрій і Лев II, які правили удвох, мали назву «князі всієї Русі»; Юрій II Болеслав (1325-1340 рр.) – мав титул «Божою милістю князь і дідич королівства РУСІ» - як бачимо, ніякої РОСІЇ!!! З 1372 р. територія Галичини мала назву «Руської землі», правив на ній родич угорського короля, сілезький князь Владислав польський, який офіційно називав себе «господарем Руської землі, вічним дідичем і самодержцем»; з 1387 р. ці землі польська королева Ядвига приєднала до Польщі й у складі Польщі було створено «Руське воєводство» з центром у Львові.

По-друге, вже у XV ст. – з 1432 р. по 1434 р. князі руські й галицькі бояри не визнавали владу литовців і поляків й «посадили князя Свидригайла на Велике княжіння Руське».

По-третє, на карті Луцького замку йдеться про «Руське воєводство» (ніякої Росії!!!), яке створено було у складі Польщі в 1434 році, з центром у Львові.

Це навіть не потребує доказів, достатньо подивитися карти XV століття, шкільні сучасні підручники УКРАЇНСЬКОГО видання, загальновідомі наукові видання: Норман Дейвіс. Європа. Історія. Переклад з англ. Петро Тарашук. Київ: «Основи», 2006. С 1307 (Додаток III. Карта «Зростання Османської імперії в Європі (1355-1683 рр.): читаємо: Moskova (окремо!). Укгауна (окремо!). Наголошуємо, що назва «Україна» вперше згадується в 1187 році в одній з найстарших пам'яток староруської культури – в «Літописі Руському», «Іпатіївському літописі», коли ще Московського князівства не існувало!

По-четверте, коли вже існувало «Руське воєводство», історія має цікаву інформацію про події, що розгортались на московітанських землях, про які російські історики, а сучасні московські пропагандисти – ще більше стидуються навіть згадувати. Про це вказує вітчизняний вчений Заставний Ф.Д. Географія України: У 2-х книгах. Львів: Світ, 1994. 472 с. (перекладено з англ.): С. 23: «Відомо, що до 1303 р. Московське князівство займало дуже невелику частину дещо більшої тоді Володимиро-Суздальської землі. Його межі простягалися вздовж верхньої течії Оки на півдні і до Ростова на півночі. Західна його межа проходила приблизно по довготі Углича (починалася значно на південь від цього міста), східна – по довготі Коломни (починалася на північ від неї). Таким чином, площа Московського князівства займала невелику територію – приблизно таку, як площа 2-3 сучасних адміністративних районів України (мал. 2.).

С. 23: «Особливе місце в історії і геополітичному житті Росії займав Новгород Великий (Господин Великий Новгород) – могутня торговельна держава, яка існувала з X по XV ст. Нею управляли київські князі через своїх намісників. З середини XII ст. Новгород володів обширними територіями північної частини Східної Європи і північно-західної частини

Західного Сибіру. Значна торгівля Новгородом, в тому числі з Ганзейським союзом, призвела до помітного західного впливу на новгородську культуру. Формально політична влада належала тут вічу – загальним зборам новгородських міщан, які обговорювали всі найважливіші справи. Бажаючи зберегти свою політичну незалежність, Великий Новгород заключив у 1471 р. союзний договір з Литвою, згідно з яким остання повинна була захищати його від загарбання Москви. Але в 1478 р. Новгород захопила Москва, використавши для цього могутню татарську кінноту. З політичною самостійністю Новгород було покінчено – до Москви перевезли навіть вічевий дзвін – символ новгородської незалежності.

На жаль, питання про спадкоємність традицій Новгороду в Московському князівстві не одержали належного розвитку в російській історіографії. Багатьох російських істориків приваблювала і приваблює концепція про продовження Москвою київських традицій. То ж не дивно, що головне святкування 1000-річчя хрещення Київського князівства (київщини) відбувалося в Москві, хоч там, як відомо, ХРИСТІАНСТВО ПРИЙНЯЛИ НА КІЛЬКА СТОЛІТЬ ПІЗНІШЕ» !!!

3. Як Московія – Російська імперія - СРСР – Росія «захищають братній народ» - українців:

Є вже друге видання: «Братня» навала. Війни Росії проти України XII – XXI ст. / Віктор Брехуненко, Володимир Ковальчук, Михайло Ковальчук, В'ячеслав Корнієнко. Інститут української археографії. Київ, 2018. 248 с. У праці досліджено експансію Московії на українські землі з XII століття. Цікаве наше «спільне минуле», суцільні протистояння, які не лише не «вигасали», а ще й свідчили ПРО «питомі відмінності між українським світом як органічної частини Європи та російським, закромим на зовсім інший цивілізаційний лад»: упродовж загарбницьких війн «Москва вже опрацювала дві особливі стратегії для війн із сусідами: 1) попереднє формування «п'ятої колони» в середовищі вірогідного проживання»; 2) подання своєї агресії за внутрішній конфлікт» (С. 27).

Декілька слів Про відмінності українців від росіян, про що не було відповіді лектора. Насамперед українська ментальність базується на поєднанні західних і східних начал, про що згадується й у працях західноєвропейських мандрівників, послів й інженерів. Радикально відрізняється й організація українського суспільства, яка орієнтована на внутрішні механізми самоорганізації – системи спорідненості, свояцтва, побратимства, громади, цехів та ін. Існування таких систем – запорука українства як стабільного суспільства, здатного протистояти зовнішній загрози. Це вже доведено історією. Українцям властива така психологічна риса, як інтровертність – установка на свій внутрішній світ, проблеми власного соціуму, звідси миролюбність, несхильність до агресії та насильства, високе поцінування своєї СВОБОДИ.

4. У лекції заперечувалось, що «Російська імперія не була колоніальною державою».

Категорично не погоджуємося з такою позицією, адже історичні факти доводять зовсім протилежне: (див. Н. Полонська-Василенко. Історія України. Кн. 2. К., 1992. С. 384-394):

По-перше, Україна опинилася на тривалий час між двома конкурентами – російським і німецьким капіталом, які намагалися якомога потужніше використати її господарство.

По-друге, у процесі цієї боротьби, у 1822 р. російський уряд митним тарифом запровадив систему протекціонізму, дуже «шкідливу для українського господарства. Припинився довіз чужоземних товарів. Тоді вперше в економічній літературі чітко поставлено принцип: **інтереси частини (тобто України) повинні поступатися перед інтересами цілого (тобто цілої імперії Цей принцип червоною ниткою проходить через всю історію держави Україна».**

По-третє, Російська імперія нехтувала інтересами України. Україна потребувала залізничної магістралі від українських центрів до Одеси та інших чорноморських портів. Але під впливом російської буржуазії перша магістраль була проведена від Москви через Харків до Феодосії. Цей факт порушив інтереси України, адже її інтереси імперія ставила на другий план, прибутки цілої держави використовувались «на користь і вигоду північної частини». Професор політичної економії та статистики Київського університету Л. Яснопольський у своїй праці «Про географічний розподіл державних прибутків і витрат Росії» тоді «аналітичним шляхом з'ясував, якою послідовною була система колоніального визиску і національного пригнічення, яку запровадив в Україні російський уряд».

По-четверте, українські економісти кінця XIX ст. довели що Україна є окремий господарський терен, територіальна проблема української економіки пов'язана з національними та соціальними інтересами. М. Грушевський підкреслював у своїх працях, що **економічні умови України цілком відмінні від умов Росії. Єдиний вихід із цього колоніального стану – національне визволення України.**

15 листопада 2023 р.

ВІДГУКИ ПРО ЛЕКЦІЮ

Кан. філол. наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних наук, Державний університет економіки і технологій Олени Гончаренко : «В умовах російсько-української війни анонсована тема лекції становила інтерес і охопила велику кількість слухачів - 72 особи! Серед яких були викладачі та студенти не лише Державного університету економіки і технологій. Відкритий доступ лекції був і для Таврійського національного університету та Податкового університету. Та вже з перших хвилин лекції стало відомо,

що професор Максим Балаклицький нервово збуджений, погано володіє державною мовою, багато жестикулює, говорить поверхово, не закінчує речення. Під виглядом читання «унікальної лекції» він займався психологічною обробкою слухачів за допомогою спотворених історичних фактів з метою маніпулювання громадською свідомістю. Доказом слугує презентація з сумнівними картинками – ілюстраціями та карикатурами, за визначенням лектора – «м'якої сили», які лише поглиблювали проблему сприйняття поняття «дезінформація», оскільки, замість того, щоб спростовувати російську дезінформацію, засудити її, професор виправдовував, утверджував, коли постійно повторював: «Росія – абсолютно нормальна держава...європейська держава», «Класичною колоніальною державою Росія не була», «Антизахідний пафос Росії для внутрішньої ідеології є фальшивим», «Росія і так є західна держава»; поширював радянські, рашистські наративи, вдавався до невиправданих узагальнень: «Не було проблеми Півночі, а була проблема Півдня», «Росія – центр, а Україна – периферія. Україна – це окраїна», «Про один народ, одну територію», «Геній Ленін пішов на широкі поступки...з легкої руки Леніна постала УРСР...українізація», «Східна Європа - регіон вторинний до Західної Європи», «Я хочу одразу наголосити ... Я не хочу прозвучати тенденційно, увічнити наявний стан речей, що мовляв так завжди було. Історично так не було завжди», «Я далекий від думки, що Росія і її історичні попередники були головною проблемою тої групи територій, народів, спільнот, яку ми сьогодні називаємо Україною»; цитував «Володимира Володимировича Путіна – лідера сусідньої держави, що треба врятувати Україну від нацистів», «Жириновського – більшовики зробили помилку, коли створювали республіки за національною ознакою»; увиразнював ностальгічні мотиви за срср, коли згадував «золотий період від Брежнєва», завдяки срср «Україна отримала легалізацію в ООН, індустріалізацію, ядерну зброю». Отже, лектор свідомо націлював слухачів на формування потрібної йому думки, що базувалася на спотворених історичних фактах, які є псевдонауковими, отже, намагався виправдати російську дезінформацію, в її інформаційній війні проти українців. Тобто займався пропагандою, бо «Пропаганда - це поширення і постійне, глибоке та детальне роз'яснення яких-небудь ідей, поглядів, знань» (Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980) // Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/propaghanda#:~:text>). Таким чином, лекція доктора наук з соціальної комунікації, «британського професора» Максима Балаклицького «Дезінформація у російській війні проти України» стала своєрідною проповіддю про російську пропаганду, яка виправдовує наявний стан речей щодо війни в Україні. Вона не має ні наукового, ні виховного значення, оскільки лектор не знає шкільного курсу історії, географії України, а тому має бути притягнутий до відповідальності за радянську, російську пропаганду та позбавлений права виступати публічно як в Україні, так і за її межами.

15 листопада 2023 р.